

PROFESSIONELE BACHELOR ONDERWIJS: BACHELOR KLEUTERONDERWIJS – TRAJECT VOOR WERKSTUDENTEN

**Herstelplan in opvolging van de aanbevelingen geformuleerd door de
visitatiecommissie in haar rapport van 8 september 2014**

Datum: 06 / 11 / 2014

Auteur

Eve Baert, coördinator verkorte opleiding

Dirk Kerckhoven, opleidingshoofd

1 INLEIDING

Dit herstelplan geeft aan welke acties de opleiding professionele bachelor kleuteronderwijs (opleidingsvariant: traject voor werkstudenten) onderneemt om de aanbevelingen van de visitatiecommissie te realiseren. Hiermee beogen we dat studenten die het diploma van bachelor kleuteronderwijs (in het traject voor werkstudenten) behalen, voldoen aan de criteria zoals geformuleerd binnen het inschalingsniveau 6 van de Vlaamse Kwalificatiestructuur. Het herstelplan focust op de generieke kwaliteitswaarborg 3 omwille van de beoordeling onvoldoende na de initiële visitatie. Zoals in het visitatieprotocol is aangegeven, bevat het herstelplan de acties, de indicatoren, het tijdpad, de eindverantwoordelijke(n) en de middelen die de opleiding inzet om de aanbevelingen van de visitatiecommissie te realiseren.

Het is zaak om het herstelplan te lezen tegen de achtergrond van een brede beweging die er toe leidt dat de opleiding bachelor kleuteronderwijs (traject voor werkstudenten) grondig herwerkt wordt, niet slechts wat de concrete toetsing betreft op niveau 6, maar ook wat de vooropgestelde doelstellingen (i.c. de domeinspecifieke leerresultaten) betreft en de wijze waarop het onderwijsproces wordt uitgerold. Het hoeft geen verder betoog dat een grondiger reflectie op de positionering van dit traject voor werkstudenten in het brede hoger onderwijsveld zich opdringt, en tegelijk een scherpere visieontwikkeling aan de orde is. Deze beweging vertaalt zich in het beantwoorden van de vraag: waarom richten we een traject voor werkstudenten in. Het volstaat niet hiervoor slechts te verwijzen naar het nijpende tekort aan goede kleuteronderwijzers in de Antwerpse onderwijscontext. De profilering van dit traject voor werkstudenten past in een hertekening van het aanbod 'flexibele trajecten' dat veeleer op maat gebeurt van de studenten, al dan niet met een vooropleiding bachelor/master, die instromen in de lerarenopleiding kleuteronderwijs van de Karel de Grote-Hogeschool. Momenteel richt het traject voor werkstudenten zich enkel naar instromende studenten met een bachelor en of masteropleiding. We noemen het daarom ook wel het verkorte traject.

Gezien het korte tijdsbestek waarin dit herstelplan is tot stand gekomen, wordt slechts sporadisch verwezen naar de grondige hervorming waarvoor dit verkorte traject staat. Het herstelplan knoopt aan bij de aanbevelingen van de commissie om vervolgens de pijlers uit de doeken te doen waarop het plan van aanpak stoelt.

Voorafgaand aan het schrijven van het herstelplan is een consultatie gebeurd van de lectoren die betrokken zijn bij het verkorte programma, de dienst Onderwijs- en Studentenbeleid van de hogeschool en is er uitvoerig overleg geweest tussen het opleidingshoofd, het hoofd Onderwijs- en Studentenbeleid, de coördinator van het traject voor werkstudenten en de beleidsmedewerker Onderwijs.

Gelijktijdig aan de uitwerking van dit herstelplan, werkt de opleiding aan een nieuw meerjarenplan (i.c. het traject voor werkstudenten). Dit herstelplan maakt integraal deel uit van het meerjarenplan en is bijgevolg nog voorwerp van overleg en gesprek in de studentenraad en de opleidingsadviesraad. Dit betekent dat er in de komende weken nog beperkte bijstellingen mogelijk zijn.

2 AANBEVELINGEN VISITATIECOMMISSIE

In haar visitatierapport 'Bachelor in het onderwijs: kleuteronderwijs – Karel de Grote-Hogeschool' (8 september 2014) kent de visitatiecommissie een onvoldoende toe aan de opleidingsvariant Traject voor werkstudenten voor generieke kwaliteitswaarborg 3: 'gerealiseerd eindniveau'.

De visitatiecommissie motiveert haar uitspraak met onderstaande vaststellingen en aanbevelingen:

“Voor het verkorte traject biedt het programma ten tijde van de visitatie evenwel onvoldoende garanties dat de domeinspecifieke leerresultaten worden bereikt. Op basis van de gesprekken met alle betrokkenen en na het inkijken van de toets- en evaluatieopgaven oordeelt de commissie dat de verkorte opleiding er niet in slaagt aan te tonen dat niveau 6 in de volle breedte wordt getoetst.

De commissie constateert dat borging en objectieve vaststelling van de beoogde leerresultaten niet altijd aanwezig zijn. Dit geldt ook voor transparantie, betrouwbaarheid en validiteit. De aangeboden assessments zijn van een te laag niveau, met uitzondering voor godsdienst. Eerder technische competenties voldoen, maar het kritisch evalueren en combineren van kennis binnen onverwachte contexten met verwijzing naar onderzoeksgegevens is niet aantoonbaar.

De verkorte opleiding biedt ook geen bachelorproef of verwante opdrachten aan waardoor een aantal elementen van niveau 6 niet zichtbaar gemaakt worden. Door het ontbreken van deze toetsing blijft enkel de stage over om te toetsen of de competenties op niveau 6 zijn gehaald.

De commissie is op basis van de toetsing van de stage en de bevraging van het werkveld en de alumni ervan overtuigd dat de opleiding kleuteronderwijzers aflevert die goed voorbereid zijn op de praktijk van vandaag. De commissie mist evenwel de nodige waarborgen dat alle nagestreefde competenties verworven worden op niveau 6 van de Vlaamse Kwalificatiestructuur, en dan vooral wat betreft de toetsing van competenties die noodzakelijk zijn om in te kunnen spelen op wijzigende omstandigheden.”

De bijbehorende aanbevelingen in het rapport zijn:

- Tracht meer snelheid te krijgen in de uitvoering van het toetsbeleidplan.
 - Leg de examens van het verkort traject samen en laat deze door elkaar lezen en verbeteren.
 - Creëer duidelijkheid voor studenten omtrent de evaluatie, specifiek wat betreft de stagebeoordeling.
 - Overweeg een portfolio-opdracht waarbij studenten leren nadenken over hun eigen ontwikkeling.
 - Blijf aandacht besteden aan de interpretatieruimte die ruimte laat voor ruis binnen de stagebeoordeling.
-

3 PIJLERS VAN HET HERSTELPLAN

Na een grondige analyse van de aanbevelingen in het visitatierapport onderscheiden we twee belangrijke pijlers voor verbetering:

- het realiseren en aantonen van het vooropgestelde niveau 6 voor alle domeinspecifieke leerresultaten;
- de kwaliteitsgarantie van het toetsen op vlak van validiteit, betrouwbaarheid en transparantie.

We vertrekken vanuit deze pijlers om concrete verbeteracties te bepalen. Deze staan vermeld onder punt 4.

3.1 Realiseren en aantonen van niveau 6 voor alle domeinspecifieke leerresultaten (DLR)

Om aan te tonen dat alle studenten het beoogde eindniveau behalen, ondernemen we de volgende acties:

- We stellen een matrix op waarin we per opleidingsonderdeel aangeven welke DLR's we toetsen en op welke manier. We vertrekken vanuit de 'as-is' situatie, waarbij de titularis van elk opleidingsonderdeel zowel leerdoelstellingen als toetsvormen aangeeft.
- Vanuit de analyse van de huidige toestand, bepalen we de gewenste situatie en we maken afspraken voor bijsturing. Deze bijsturing betreft zowel het niveau en de volledigheid van alle leerresultaten, als de herevaluatie van de geschiktheid van de gebruikte toetsvorm om de vooropgestelde leerdoelen aan te tonen. De timing van de bijsturing wordt vastgelegd.
- We voeren de bijsturingen door volgens afspraak.
- We evalueren de aanpassingen.

Om op korte termijn al een antwoord te bieden op de specifieke verzuchting op vlak van 'kritisch evalueren en combineren van kennis binnen onverwachte contexten met verwijzing naar onderzoeksgegevens' bij studenten, krijgt het opleidingsonderdeel 'onderzoeksvaardigheden' vanaf het academiejaar 2014-2015 een vaste plaats in het curriculum. Daarnaast is de leerlijn 'leertrajectbegeleiding' vanaf 2014-2015 bijgestuurd.

3.2 Kwaliteitsgarantie van toetsen

3.2.1 Transparantie

Het is van belang de studenten voldoende te informeren over de verwachtingen van de opleiding ten opzichte van de beoogde eindresultaten. Hiervoor zijn de opleidingsonderdeelgebonden ECTS-fiches een eerste belangrijk instrument, naast een

vast onderdeel hiervoor in de leerteksten, aangevuld met een mondelinge verduidelijking door elke lector (bij aanvang van) de lessen en informatie op Blackboard.

Vanuit onderzoek weten we bijvoorbeeld dat de assessmentcriteria die gecommuniceerd worden naar studenten, sterk sturend zijn voor hun studeergedrag en zo ook impact hebben op hun leerresultaten (cfr. Constructive Alignment, Biggs & Tange 2007). Door duidelijke evaluatiecriteria op te stellen voor kennis, vaardigheden/inzicht/toepassen en attitudes (KVA) en hierover transparant te communiceren, dragen we ertoe bij dat het opleidingsaanbod competentiegericht is, én dat we studenten duidelijk sturen in hun competentieontwikkeling.

3.2.2 Validiteit en betrouwbaarheid

Om de kwaliteit van het traject voor werkstudenten te bewaken in functie van het beoogde eindresultaat, is het belangrijk oog te hebben voor de **validiteit en betrouwbaarheid** bij de toetsing.

Door de inhoud en criteria van onze toetsen congruent te maken met de beoogde leerdoelen werken we aan inhoudsvalide toetsen. We zetten in op de interbeoordeelaarsbetrouwbaarheid bij toetsing door gebruik te maken van scorewijzers voor opdrachten, die op dit moment worden ontwikkeld.

Om zowel de validiteit als de betrouwbaarheid in een continu proces van kwaliteitsverbetering te vergroten, installeren we een opleidingswerkgroep Professioneel Beoordelen. Deze werkgroep wordt wisselend samengesteld met telkens lectoren, mentoren uit het werkveld, studenten, experts op vlak van toetsing en regelgeving. Daarnaast zal een opleidingsonafhankelijke blik een meerwaarde bieden.

Belangrijke uitgangspunten van deze werkgroep zijn:

- De concrete **toetsen** vormen het aanknopingspunt.
- De lectoren verantwoordelijk voor deze toetsen worden structureel betrokken in de werkgroep zolang hun toetsen voorwerp van bespreking zijn. We betrekken lectoren samen in functie van verbetering van de coherentie van het **toetsprogramma**, bijvoorbeeld alle lectoren uit een bepaalde leerlijn, vakgroep, modeltraject,We leggen deze samenhangende gehelen nog vast.
- Bij het bekijken van de toetskwaliteit, streven we eveneens een verhoging in **toetsbekwaamheid** van de betreffende lectoren na, bv. door het organiseren van een professionaliseringsaanbod indien relevant.
- Bij het bespreken van de toetsen wordt ook het aspect van **toetsorganisatie en -communicatie** bekeken en bijgestuurd.
- Bij het formuleren van de doelstellingen baseert de werkgroep zich op het **toetsbeleid** van de opleiding. Dit beleid wordt op zijn beurt bijgestuurd op basis van de gevoerde besprekingen.

We vermelden hier afzonderlijk de aanbeveling om de beoordeling van de **stagerealisatie** betrouwbaar te maken. Hiervoor wensen we de samenwerking met

zowel het werkveld als ook met de pedagogische begeleidingsdiensten te herformuleren en anders te organiseren.

Op dit ogenblik loopt binnen de opleidingen kleuter- en lager onderwijs al een project, met als voornaamste doelstelling de realisatie van een nieuw stageconcept. De uitgangspunten voor dit project zijn mede geïnspireerd op de resultaten van de beleidsevaluatie van het decreet op de lerarenopleiding, op de beleidsadviezen rond stage en aanvangsbegeleiding als resultaat van de betrokken beleidsgroepen en op de recente ontwikkelingen op het vlak van werkplekleren. Ook de groter wordende instroom en de veelheid aan stageconcepten als gevolg van de toenemende flexibilisering en de toenemende materiële kost (verplaatsingskosten, personeelskost) vereisen een grondige hervorming van de praktijkcomponent – niet slechts in de reguliere opleiding, maar ook in het traject voor werkstudenten.

De grote kapstok waaraan we het nieuwe stageconcept ophangen, is de realisatie van het professioneel continuüm van de leerkracht. Van bij de instroom in de lerarenopleiding verwachten we dat studenten leren met het oog op levenslang leren. De praktijkcomponent speelt in dit streven een belangrijke rol, omdat we beogen om studenten in zo authentiek mogelijke leercontexten aan de slag te laten gaan. We kiezen er voor om met alle betrokken partners in zee te gaan, vanaf het begin van de opleiding en dus van het begin van het professioneel continuüm. We beogen dat leerkrachten vanaf het begin van hun opleiding vertrouwd zijn met die partners die een rechtstreekse impact hebben op hun (later) professioneel handelen.

Een tweede belangrijk uitgangspunt is de definitie die de Europese commissie hanteert voor het begrip lerarenopleider: 'Iedereen die op gelijk welke manier betrokken is bij de vorming van leerkrachten is een lerarenopleider' (European Commission 2010¹). Zo is het duidelijk dat van bij het begin van de opleiding alle betrokken partners in de realisatie van het professioneel continuüm dezelfde verantwoordelijkheid dragen.

4 OVERZICHT VERBETERACTIES

In het onderstaande overzicht verwoorden we concrete acties op korte en lange termijn. We spelen in op de suggesties die de commissie in haar visitatierapport vermeldt om zo de realisatie van het niveau 6 voor alle domeinspecifieke leerresultaten te garanderen alsook de kwaliteitsgarantie van het toetsen op vlak van validiteit, betrouwbaarheid en transparantie.

Per actie geven we aan welk resultaat we hiermee beogen, hoe we dit resultaat zien en wie als verantwoordelijke is aangeduid voor het vooropgestelde resultaat.

In de kolom Planning staat het tijdstip waartegen het resultaat zichtbaar moet zijn. De verbeteracties worden voorbereid tijdens het academiejaar 14-15. De implementatie volgt in het daaropvolgend academiejaar 15-16. In functie van de kwaliteitszorg tenslotte is een verantwoordelijke voorzien die het concrete resultaat toetst aan het vooropgestelde resultaat en zo de PDCA-cyclus opvolgt en sluit. De vooropgestelde acties maken zo inherent deel uit van de beleidsvoering van de opleiding (cfr. meerjarenplan).

¹ European commission Directorate-General for Education and Culture (2010), *Report of a Peer Learning Activity in Reykjavik, Iceland 21-24 June 2010 - 'The Profession of Teacher Educator in Europe'*, (online), http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/doc/teacher-educators_en.pdf, laatst geraadpleegd op 03/11/2014.

Voor de ontwikkeling en de voorbereiding van de opgesomde acties is 0,60% voltijds equivalent voorzien tijdens het academiejaar 2014-2015. Dit equivalent zit verspreid bij die lectoren die een (les)opdracht hebben in het traject voor werkstudenten en is inherent aan hun opdracht.

Doelstelling	Actie (wat)	Resultaat (meetbaar)	Verantwoordelijke (wie)	Planning (wanneer)	Evaluatie (wie)	Middelen
We brengen de huidige toetspraktijk in kaart	Opstellen toetsmatrix waarin per opleidingsonderdeel de getoetste DLR's – descriptoren niveau 6, vanuit de huidige toetspraktijk, inclusief toetsvormen, aangegeven zijn Input hiervoor komt van alle lectoren op basis van ECTS-sjabloon (in bijlage)	As-is matrix van opleidingsonderdelen en leerdoelstellingen getoetst aan de hand van een specifieke assessmentvorm	Coördinator verkorte opleiding	Januari 2015	Werkgroep Toetsbeleid Coördinator verkorte opleiding Opleidingshoofd	Inherent aan opdracht betrokkenen (docenten, coördinator verkorte opleiding, werkgroep Toetsbeleid)
Er is een gedragen visie op toetsen	Koppeling maken met project 'flexibele trajecten' ²	Blauwdruk voor flexibele trajecten	Projectleider flexibele trajecten	Academiejaar 2014-2015	Opleidingshoofden PB lerarenopleiding kleuter-, lager en secundair onderwijs	Inherent aan opdracht
	De docenten van het traject voor werkstudenten brengen het DNA van de opleiding en de daaropvolgende visie op toetsen in kaart	Uitgeschreven visie op de opleiding en toetsing	Coördinator verkorte opleiding	Academiejaar 2014-2015	Opleidingshoofd	Inherent aan opdracht
Er is een gedragen plan van de gewenste toetspraktijk, waarin de toetsing van alle leerresultaten zich op niveau 6 bevindt	Opstellen van een matrix voor de gewenste situatie: - leerdoelen op niveau 6 gekoppeld aan opleidingsonderdelen - haalbare en aangepaste	Aangepaste matrix die een transparant overzicht geeft op niveau 6 met implementatieplan over 2 jaar (2016 -	Coördinator verkorte opleiding ism werkgroep Toetsbeleid	Februari 2015	Coördinator verkorte opleiding Opleidingshoofd	Inherent aan opdracht

² Omdat de flexibilisering van het hoger onderwijs een grotere heterogeniteit met zich meebrengt wat de instroom betreft, hebben de lerarenopleidingen kleuter-, lager en secundair onderwijs beslist om een grondplan flexibele trajecten (een matrix) te ontwerpen. Deze matrix dient als basis voor elk traject dat nieuw ontwikkeld wordt. Tegelijk brengt de matrix het huidige opleidingsaanbod in kaart en laat het toe om trajecten sterker te differentiëren ten opzichte van elkaar en beter af te stemmen op de noden van de studenten die instromen. Welke is de specifieke doelgroep? Wat is de plaats van de praktijkcomponent? Op welke leerstijl(en) focust een traject? Wat zijn onderlinge synergiën? Dit project is van start gegaan begin september 2014 en wordt in een eerste fase afgerond eind augustus 2015. Het resultaat moet een blauwdruk zijn (grondplan, matrix) waarin de kern van elk traject gevat wordt.

	toetsvormen die het bereiken van de specifieke leerdoelen aan tonen - toetsvormen worden uitgewerkt in het academiejaar 2015-2016 Voorstel aftoetsen in de opleiding Timing voor implementatie opstellen	2017) en een overzicht aangepaste en relevante toetsvormen Implementatieplan voor de bijgestuurde matrix Bijsturing curriculum (eventueel)		Gekoppeld aan tijdpad implementatie plan		
Studenten weten hoe en op basis van welke criteria ze beoordeeld worden	Vertaalslag maken van gewenste matrix naar studenten: informatie in ECTS-fiches, cursussen, Blackboard en mondelinge informatie tijdens contactmomenten	Studenten krijgen heldere informatie over assessment en de wijze waarop hun score tot stand komt op basis van scorewijzers.	Lectorenteam	Academiejaar 2014 - 2015	Coördinator verkorte opleiding Opleidingshoofd Ombuds	Inherent aan opdracht
Aantoonbaar maken van kritisch evalueren en combineren van kennis binnen onverwachte contexten met verwijzing naar onderzoeksgegevens	Implementeren van het opleidingsonderdeel 'onderwijskundige vraagstukken' in het curriculum	Studenten krijgen duidelijke informatie over assessment (individuele of groepsscore) op basis van scorewijzers Integratie van peerassessment op basis van criteria Gevarieerde en gecombineerde toetsvormen met feedbackmoment Variatie aan werkvormen met inhoudelijke focus op:	Vaklector Beleidsmedewerker onderwijs (valide assessments)	Academiejaar 2014-2015	Vaklector Voorzitter werkgroep onderzoeks-vaardigheden Coördinator verkorte opleiding Opleidingshoofd	Inherent aan opdracht

		- Praktijkonderzoek in de brede onderwijscontext via onderzoekscyclus - - Gebruik van actueel (inter)nationaal bronnenmateriaal - Het hanteren van browsers met boleanse operatoren, databanken en catalogi - Refereren naar APA-norm				
Studenten leren uit praktijkervaringen van studenten kritisch en waarderend te analyseren in groep, vanuit verschillende theoretische invalshoeken en perspectieven, om tot nieuwe inzichten te komen en het professioneel handelen bij te sturen	Bijsturen van de leerlijn 'leertrajectbegeleiding' aan de hand van de implementatie 'WANDA-cyclus' Groeilijn: In de eerste opleidingsfase dienen studenten voorafgaand aan de sessie een uitgewerkte casus in. De leertraject-begeleider neemt de rol van gespreksleider/begeleider van de Wanda-sessie op zich. In een tweede fase brengen de studenten hun casus mee naar de Wanda-sessie (al dan niet uitgeschreven). De rol van begeleider kan hier ook worden opgenomen door een student	De reflectiekwaliteit in de dagreflecties en het globaal reflectieverslag aan de hand van opgestelde criteria	Coördinator leertraject-begeleiding	Academiejaar 2014 - 2015	Coördinator leertraject-begeleiding Coördinator verkorte opleiding Opleidingshoofd	Inherent aan de opdracht

Valide en betrouwbare assessments Verdere professionalisering van de lectoren	- We tekenen een werkwijze uit waarbij docenten elkaar ondersteunen in het ontwerpen en kritisch vormgeven van assessment - De beleidsmedewerker Onderwijs biedt ondersteuning - We installeren de opleidingswerkgroep Professioneel Beoordelen	Cyclus en werkwijze voor bespreking van assessments	Beleidsmedewerker Onderwijs Werkgroep Professioneel Beoordelen	Academiejaar 2015 – 2016	Coördinator verkorte opleiding Opleidingshoofd Opleidings-coördinatoren	Inherent aan de opdracht
Scorewijzers leiden tot transparante en betrouwbare beoordelingen bij opdrachten	Professionaliseren (facultatief) in functie van implementatie scorewijzers Invoeren van geoptimaliseerde scorewijzers voor opdrachten	Gebruiken en gelijk interpreteren van scorewijzers	Werkgroep Toetsbeleid	Academiejaar 2015 – 2016	Werkgroep Toetsbeleid Coördinator verkorte opleiding Opleidingshoofd	Inherent aan de opdracht
Valide en betrouwbare praktijkbeoordeling	Aanpassen van de scorewijzer in functie van de stage-beoordeling	Verfijnde scorewijzer stagebeoordeling	Praktijkcel	Juni 2015 in voorbereiding van academiejaar 2015 – 2016	Coördinatoren Praktijkcel Opleidingshoofd	Inherent aan de opdracht
	Blijven inzetten op de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid bij praktijk-besprekingen via intervisie	Betrouwbaar eindcijfer voor praktijk	Praktijkcel	Continu proces op lange termijn	Coördinatoren praktijkcel Opleidingshoofd	Inherent aan de opdracht
Neerslag van wat de opleiding op vlak van toetsbeleid realiseerde, en de beweegredenen daarvoor	Specifieke invulling maken van het toetsbeleidplan voor het traject voor werkstudenten (de verkorte opleiding)	Bijgewerkt toetsbeleidplan met een concrete timing voor de komende drie jaar	Werkgroep Toetsbeleid	Continu proces op lange termijn	Coördinator verkorte opleiding Opleidingshoofd	Inherent aan de opdracht